

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับจาก พ.ศ. 2504 ประเทศไทยได้กำหนดให้มีแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 ที่ผ่านมามีเกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และความได้เปรียบด้านแรงงานที่มีราคาถูกและมีอยู่อย่างเหลือเฟือของประเทศมาใช้สนับสนุนการพัฒนาและขยายฐานการผลิตทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราที่สูง แต่การเติบโตดังกล่าวนอกจากจะต้องแลกเปลี่ยนด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอและเสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมากและต้องมีการพึ่งพาต่างประเทศ เทคโนโลยีและการตลาดจากต่างประเทศ ในขณะที่ข้อจำกัดที่เป็นอยู่ของประเทศทั้งด้านการพัฒนาศักยภาพของคน การบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเสริมสร้างฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพโดยรวมของการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ความขัดแย้งในสังคมจากการ เลื่อมล้ำของรายได้และการแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยนั้นมากขึ้นรวมถึงการพัฒนาที่กระจุกตัวอยู่เฉพาะพื้นที่ในเขตเมืองและชุมชนด้านอุตสาหกรรมไม่เกิดการกระจายการพัฒนาสู่ชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศเกิดการอพยพย้ายกิจการผลิตของชุมชนโดยเฉพาะแรงงานซึ่งส่งผลถึงการแยกคนออกจากชุมชนทำให้สรุปได้ว่าแม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะบรรลุผลตามความมุ่งหมาย แต่ความสำเร็จดังกล่าวได้นำไปสู่ผลการพัฒนาที่ไม่พึงปรารถนาทางด้านสังคม และการพัฒนานั้นอาจจะไม่ยั่งยืน เพราะคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องกันมายาวนาน (การพัฒนาสังคม. 2549:1)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และความต่อเนื่องของแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จึงมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาใหม่โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนทั้งในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและเป็นผู้ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาและมุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มี คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และมีกระบวนการที่บูรณาการทุกด้านในการเชื่อมโยงกัน ส่วนการพัฒนา

เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ให้มีความสามารถหรือประสิทธิภาพต่อการสร้างความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทยจากกระบวนการทัศน์ใหม่ของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และความต่อเนื่องของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงนำไปสู่ปรัชญาของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง และถือคุณประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เสริมสร้างการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนราชการ เอกชน และประชาสังคม รวมถึงการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และวัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต และเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549:2)

อนึ่งสำหรับสาเหตุปัจจัยที่เป็นที่มาของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินั้นเริ่มเกิดขึ้น เมื่อปลายปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงโดยรัฐบาลได้ประกาศลดค่าเงินบาท ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งในเมืองและชนบททั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประเทศ เป็นรายได้หลักของประชากรซึ่งทางภาคอุตสาหกรรมปิดกิจการ สถาบันทางการเงินล้มละลาย เกิดสภาวะเงินฝืด แรงงานถูกเลิกจ้าง เกิดการว่างงาน ประชาชนส่วนใหญ่กลับคืนสู่ท้องถิ่นและชนบทเป็นจำนวนมาก ช่วงรัฐบาลรักษาการก็พยายามแก้สภาพปัญหาดังกล่าวแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากปัญหาใหญ่และกระทบคนจำนวนมาก (กรมการพัฒนาชุมชน. 2544 : 5) ต่อมาช่วงต้นปี พ.ศ. 2544 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ได้มีพรรคไทยรักไทย นำโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรค ได้กำหนดนโยบายในการรณรงค์หาเสียงและได้ประกาศเป็นนโยบายสาธารณะ เป็นวาระแห่งชาติ ดังนี้ เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการพักหนี้เกษตรกร 3 ปี โครงการธนาคาร

ประชาชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการเอื้ออาทรต่าง ๆ และโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น สำหรับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินั้นได้จัดตั้งขึ้นในระยะเวลาต่อมาจำนวน 7,800 กองทุน (1 ปีกองทุนหมู่บ้าน. 2549 : 3)

สำหรับกรณีชุมชนอุดมสุขพัฒนา ก็เป็นหนึ่งในชุมชนที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณดังกล่าว โดยได้รับงบประมาณเมื่อ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2545 จนกระทั่งถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 รวมระยะเวลา 5 ปี ก็ได้พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลาย ปัญหาด้วยกัน เช่นด้านโครงสร้าง ระเบียบ ข้อบังคับ จากส่วนกลางจนกระทั่งถึงระดับชุมชน ในช่วงต้น ของโครงการ ระเบียบต่าง ๆ ถูกปรับปรุงแก้ไขบ่อยครั้งการบริหารโครงการจึงประสบปัญหา โดยเฉพาะปัญหาการกู้ยืมเงินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติที่ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบได้ปัญหาการจัดการภายในหมู่บ้าน / ชุมชน ยังขาดความชัดเจนในการปฏิบัติไม่เข้าใจปรัชญาของกองทุนและที่สำคัญการบริหารจัดการไม่โปร่งใส

เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2549โครงการกองทุนหมู่บ้านชุมชนอุดมสุขพัฒนาได้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกของกองทุน ผู้วิจัยได้ขอเข้าร่วมสังเกตการประชุมดังกล่าวประเด็นในการประชุมเรื่องการชำระหนี้เงินกู้ การยื่นคำขอกู้ใหม่ในปี พ.ศ. 2250 และประเด็นการปิดบัญชีสิ้นปี และเรื่องอื่นๆ ตลอดระยะเวลาการประชุมประมาณ 2 ชั่วโมง ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่ถูกถามมากที่สุดคือ การขอกู้ใหม่ จะได้เท่าไร จะได้เมื่อไร ขั้นตอนการทำเรื่องเสนอขอใช้ระยะเวลาานกี่ วัน รองลงมาคือการชำระคืน บางรายไม่สามารถชำระได้ทั้งหมดเพราะไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนแล้วทางคณะกรรมการจะอย่างไร บางรายชำระบางส่วนจะอย่างไร ส่วนประเด็นอื่นๆ ไม่ได้พูดถึง เช่น เรื่องการปิดบัญชีสิ้นปี เรื่องกำไร - ขาดทุน การจัดสวัสดิการให้กับชุมชนซึ่งความจริงแล้วเป็นปัญหาที่สำคัญเหมือนกันแต่ไม่ได้ชี้แจง

ดังนั้นจากปัญหาอุปสรรคที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัญหาการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านชุมชนอุดมสุขพัฒนาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินของโครงการทั้งหมด โดยใช้ชุมชนอุดมสุขพัฒนา ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับเงินทุนโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาเป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอุดมสุขพัฒนาและคณะกรรมการกองทุนทุกคน รวมทั้งสามารถปรับปรุง ปรับใช้กับชุมชนหรือหมู่บ้านอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันในอนาคตต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของชุมชนอุดมสุขพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของอุดมสุขพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วางขอบเขตการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงสภาพปัญหาการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของโครงการ เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการแก้ไขปัญหาคำเนินการตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนอุดมสุขพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยทำการศึกษาด้านการบริหารจัดการ, ด้านคณะกรรมการ, และด้านสมาชิก เพื่อนำข้อสรุปมาสร้างรูปแบบการกู้ยืมเงินของกองทุนชุมชนอุดมสุขพัฒนา

2.ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยและสร้างรูปแบบใหม่ในการดำเนินงาน ตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ได้แก่

ช่วงที่ 1 เป็นการศึกษาปัญหา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

คณะกรรมการบริหารกองทุน 80 คน และ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมืองอุดมสุขพัฒนาทั้งหมด

ช่วงที่ 2 นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการกู้ยืมเงินตาม โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3.ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ปัญหาและ รูปแบบในการดำเนินงานตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนอุดมสุขพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1.รูปแบบ หมายถึง แบบแผนอย่างหนึ่งที่ได้จากการปฏิบัติจริงแล้วนำไปสู่การสร้างทฤษฎีรูปแบบอีกครั้ง

2. การกู้ยืมเงิน หมายถึง การกู้ยืมจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมายถึง กองทุนที่ได้รับการจัดสรร

เงินงบประมาณจากรัฐบาลโดยกำหนดให้หมู่บ้านและชุมชนที่ขึ้นทะเบียนตามหลักเกณฑ์ของ
กรมการปกครองและจ่ายแห่งละ 1 ล้านบาท ตามนโยบายของรัฐบาล ที่มีพันตำรวจโท

ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

4. ชุมชน หมายถึง ในที่นี้หมายถึงชุมชนอุดมสุขพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลนครสวรรค์ตก
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการกู้ยืมเงิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบปัญหาการกู้ยืมเงิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนอุดม
สุขพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2. ได้รูปแบบในการพัฒนาการกู้ยืมเงิน ตาม โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของ
ชุมชนอุดมสุขพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์